

تردیدهای گوناگون پاکستان و افغانستان در گذار از تنش به همکاری

فرزاد رمضانی بونش

پژوهشگر مسائل منطقه‌ای

رهبران افغانستان و پاکستان در دیدار اخیر در حوزه مسائل مختلف از جمله امنیت متقابل، مبارزه بر ضد دهشت افگنی و همکاری‌های سیاسی و اقتصادی میان دو کشور صحبت کردند. آن‌ها توافق کردند تا مشاوران امنیت ملی و وزارت‌های خارجه دو کشور "برنامه عمل افغانستان - پاکستان برای صلح و همبستگی" را نهایی کنند. در همین راستا وزارت خارجه پاکستان با انتشار اطلاعیه‌ای از توافق با افغانستان بر سر تدوین برنامه هفت ماده‌ای صلح و همبستگی افغانستان و پاکستان خبر داد. بنا به این توافقنامه پاکستان از روند برقراری صلح در

افغانستان، پشتیبانی لازم را به عمل‌آورده و طرفین در قبال عناصر تهدید برای هر دو کشور همکاری خواهند کرد. در این راستا دو کشور در رسیدن به اهداف مشترک، تأمین امنیت منطقه، اتصال راه، خط آهن، تجارت و ترانزیت، مذاکرات صلح به رهبری افغان‌ها، قطع حملات توپخانه‌ای پاکستان و نقض مرز در امتداد خط دیورند، بازگشت مهاجرین افغان و تمديد اقامت مهاجرین مقیم پاکستان، مبارزه مشترک در برابر تندروی، سهولت سفر برای شهروندان، تبادل زندانیان و... گفتگوهای انجام داده‌اند، اما باید گفت تا کاهش تنش در روابط دو کشور راهی طولانی وجود دارد.

موانع گوناگون پاکستان و افغانستان در گذار از تنش به همکاری

سیاسی و امنیتی:

خط دیورند و پشتونستان:

چالش‌های مهم سیاسی و امنیتی بنیادین در روابط دو کشور همچنان موجود است. در واقع خط دیورند و پشتونستان مهم‌ترین موضوع اختلاف پابرجای دو کشور است. در واقع عملاً دو کشور در مورد حاکمیت این منطقه به توافق نرسیده‌اند و ادعاهای سرزمینی همواره گرداگرد خط دیورند بین افغانستان و پاکستان عامل مهمی در تنش بوده است.

اختلاف‌نظر در مورد پشتیبانی

از تروریسم و طالبان: علاوه بر این نیز اختلاف‌نظر در مورد پشتیبانی از تروریسم از هر دو سو وجود دارد. پاکستان ادعا می‌کند که دولت افغانستان پشتیبانی گر کسانی است که در پاکستان نامنی بنیان می‌کنند و در مقابل افغانستان در سال‌های گذشته بازداشت و پیگرد قانونی رهبران طالبان در پاکستان، نابودی پناهگاه‌های طالبان، جلوگیری از درمان مجروحین طالبان در پاکستان،

موافقت به انتقال زندانیان به افغانستان و... را طلب کرده است. در این میان در شرایطی که گفت‌وگوهای صلح دولت افغانستان با طالبان رنگ تازه‌ای به خود گرفته است. کابل ادعا دارد که پاکستان از مخالفان مسلح دولت افغانستان پشتیبانی می‌کند و دیگر مخالفان مسلح هم در خاک پاکستان پناهگاه و مراکز آموزشی دارند. در این‌بین هرچند شاهد خاقان عباسی صلح به رهبری و مالکیت افغانستان را یگانه راه حل دانسته و از همکاری پاکستان در این راستا «اطمینان داده است. اما باید گفت هم دامنه کنترل پاکستان بر آنان کمتر شده است و هم بسیاری در کابل معتقدند همه تعهدات اسلام‌آباد همواره روی کاغذ بوده و پاکستان همواره در مبارزه با تروریسم دوگانه بازی می‌کند و همچنین توانایی اخلاقی مذاکره احتمالی میان افغانستان و طالبان را دارد. گذشته از این نیز باید توجه داشت که کنشگری پاکستان در

در مقابل افزایش نفوذ خود در افغانستان بوده است. در این حال حتی اسلام‌آباد در نظر دارد از مسئله مهاجران افغان به‌عنوان اهرم فشار در مقابل نزدیک شدن بیشتر کابل و دهلی‌نو بهره برد و امتیازاتی به دست آورد.

رویکرد واشنگتن و افزایش

فشارها بر پاکستان: علاوه بر

آنچه گفته شد می‌توان گفت رویکرد منطقه‌ای راهبرد واشنگتن در قبال افغانستان موجب افزایش فشارها بر پاکستان برای دست کشیدن پشتیبانی از طالبان بود، اما فشار بر پاکستان و مجبور کردن پاکستان برای توقف پشتیبانی از طالبان دشوار است. در این‌بین اسلام‌آباد معتقد است ارائه تصویر فعلی از پاکستان به‌عنوان حامی گروه‌های افراط‌گرا و عامل ناامنی در افغانستان به موقعیت بین‌المللی و منطقه‌ای پاکستان در ارتباط با مسائل افغانستان آسیب‌زده و افغان‌ها بدون آنکه خود به

افغانستان ترکیبی از نقش و عملکرد نظامی، سیاسی و دینی است و نظامیان پاکستان شاید راهی دیگر را در سر داشته باشند. لذا امضای تفاهم‌نامه همکاری اطلاعاتی و پشتیبانی از اقدامات برای به‌پای میز مذاکره کشاندن طالبان و روند آشتی ملی در افغانستان می‌تواند مفید باشد، اما بلکه باید نگاه مثبت نظامیان پاکستان را هم جلب کرد.

اختلاف در مورد نقش هند در

افغانستان: از نگاه بسیاری

اختلاف در مورد نقش هند در افغانستان همچنان وجود دارد و از دلایل اصلی پاکستان برای پشتیبانی از گروه‌های شورشی در افغانستان است. مقامات پاکستانی بارها گفته‌اند که هند، دشمن پاکستان، با استفاده از خاک افغانستان، گروه‌های شورشی در پاکستان را تقویت می‌کند. در واقع پاکستان خواستار کاهش روابط هند با کابل و

باعث چالش‌های دیگری در روابط می‌گردد. گذشته از این پاکستانی‌ها در این اندیشه‌اند که افغانستان بازاری برای کالاهای پاکستان و گذار ترانزیت کالاها به آسیای میانه باشد. در این شرایط هرچند توافقات نوین و گره زدن منافع اقتصادی افغانستان می‌تواند عاملی برای نزدیکی میان کابل-اسلام‌آباد باشد، اما تجربه نشان داده است که متغیرهای سیاسی و امنیتی همواره نقشی منفی در روابط اقتصادی دو کشور داشته‌اند.

پناهندگان افغانستانی در پاکستان: بیش از یکمیلیون و نیم پناهنده افغانستانی در پاکستان و حدود چند میلیون پناهنده غیرقانونی افغانستانی مقیم پاکستان در شرایطی است که از سال 2009 میلادی چندین بار مدت اقامت این پناهندگان تمدید شده و پاکستان تأکید دارد که بازگشت پناهندگان افغان از پاکستان ضروری است. اشاره مقامات و کارشناسان پاکستان

مشکلات داخلی‌شان رسیدگی کنند، همواره پاکستان را مسئول همه مشکلات در افغانستان می‌دانند. این اختلاف‌نظر پس از اعلام راهبرد جدید نظامی امریکا در مورد افغانستان و افزایش فشارهای امریکا بر پاکستان، هرچند منجر به تلاش‌های تازه‌ای برای بهبود روابط کابل-اسلام‌آباد شده است ولی در واقع نمی‌تواند راهکارهایی بنیادین برای گذار کامل از تنش به همکاری را ارائه دهد.

اقتصادی و اجتماعی:

همکاری‌های اقتصادی: در واقع گسترش همکاری‌های اقتصادی می‌تواند منجر به کاهش تنش‌های سیاسی و نظامی دو کشور شود. گذشته از این اختلاف در مورد رودخانه‌ها کمر و پنجه‌شیر تداوم دارد و اگر رودخانه‌ها توسط افغانستان مهار گردد خود

به نقش پناهندگان در بی‌ثباتی پاکستان، مرز بدون نظارت بیش از 2500 کیلومتر خط دیورند، افزایش خطر انجام حملات تروریستی و فعالیت‌های مجرمانه، پناهگاه‌های امن تروریست‌ها در کمپ‌های پناهندگان افغان در کنار هزینه‌های اقتصادی و اجتماعی مهاجران و پناهندگان افغانستان باری بر اقتصاد این کشور است. در این‌بین اکنون کابل نیز نمی‌تواند پذیرای فشارهای اسلام‌آباد در این حوزه باشد.

نتیجه‌گیری:

آنچه مشخص است هرچند پشتیبانی پاکستان از روند صلح به رهبری و مالکیت افغانستان، انجام اقدامات مؤثر در برابر جنگجویان و تهدیدهای امنیتی، تعهد دو کشور برای اجتناب از نقض حریم سرزمینی و ایجاد گروه‌های کاری و هماهنگی

برنامه‌ها برای صلح و همبستگی مهم و دیدار رهبران دو کشور در کنار توجه به کاهش تنش می‌تواند راهگشا باشد اما تا رسیدن به فرمولی که بتوان با آن آرامش را به روابط دو کشور افغانستان و پاکستان بازگرداند راه زیادی باقی است. در این بین برنامه عمل افغانستان - پاکستان برای صلح و همبستگی و تدوین برنامه هفت ماده‌ای می‌تواند گامی در رسیدن به اهداف مشترک و کاهش تنش باشد اما نمی‌تواند بدون ارائه فرمولی برای حل دو چالش مهم حل اختلاف بر سر خط دیورند و پشتیبانی از تروریسم و طالبان کارآمد و مفید باشد و منجر به همکاری روز افزون دو کشور گردد.

استفاده از مطالب با ذکر منبع آزاد است.

متون سیاسی منتشرشده در شمس، بیانگر دیدگاه نویسندگان بوده و لزوماً نظر این شبکه نیست.